

ХУУЛЬ ЗҮЙН
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ХУУЛЬ ДЭЭДЛЭХ ЁС

Хууль зүйн эрдэм шинжилгээний мэргэжлийн сэтгүүл

Цуврал 4 (84)

Улаанбаатар хот
2021 он

Сэтгүүлд нийтэлсэн бүтээл нь Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн албан ёсны байр суурийг илэрхийлэхгүй болно.

© Сэтгүүлд нийтлэгдсэн бүтээлийн зохиогчийн эрх Сэтгүүлийн редакц болон зохиогчид хадгалагдана.

Эх бэлтгэгч, дизайнер: Д.Мөнхжаргал

Хэвлэсэн газар: Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн Хэвлэх үйлдвэр

Улсын бүртгэлийн дугаар: 279
ISSN:2226-9185
Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс
эрхлэн гаргав. Жилд 5 дугаар гарна.

Хаяг: Улаанбаатар-46, Чингэлтэй дүүрэг,
4 дүгээр хороо, Бага тойруу /15160/,
Хуульчдын гудамж 1,
Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн байр
Утас: +(976)-11-315735
Факс: 315735
Вэб хуудас: www.nli.gov.mn
Цахим хаяг: lawjournal@legalinstitute.mn

СЭТГҮҮЛИЙН ЗӨВЛӨЛ

- Ерөнхий эрхлэгч:** **Х.Эрдэм-Ундрах** Хууль зүйн ухааны доктор (*Dr.jur.*),
Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал
- Эрхлэгч:** **С.Сүхбаатар** Хууль зүйн ухааны доктор (*LL.D.*),
Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга
- Гишүүд:** **С.Нарангэрэл** Академич, Хууль зүйн шинжлэх ухааны доктор (*Sc.D.*),
МУИС-ийн эмерит профессор
- Ц.Сарантуяа** Хууль зүйн шинжлэх ухааны доктор (*Sc.D.*),
МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн профессор
- Д.Зүмбэрэлхам** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), профессор,
Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга
- Сарпеков Р.К.** БНКаЗУ-ын Хууль тогтоомж, эрх зүйн мэдээллийн
хүрээлэнгийн захирал, БНКаЗУ-ын Гавьяат ажилтан
- Анна Тумурова** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), ОХУ-ын Буриадын
Улсын их сургуулийн Төр, эрх зүйн онол, түүхийн тэнхимийн профессор
- Пак Жеон Вон** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), профессор,
БНСУ-ын Кужмины их сургуулийн Хууль зүйн сургуулийн
Хууль зүйн коллежийн тэнхимийн эрхлэгч
- Том Гинсбург** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), АНУ-ын
Чикагогийн их сургуулийн профессор
- Ж.Эрхэсхулан** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), дэд профессор,
МУИС-ийн ХЗС-ийн Практик сургалтын төвийн эрхлэгч
- Д.Сүнжид** Хууль зүйн ухааны доктор (*Dr.jur.*), Монгол Улсын
Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүн, Удирдлагын академийн
дэд профессор
- Накамура Масаки** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), Япон Улсын
Нагоягийн их сургуулийн Эдийн засгийн сургуулийн дэд профессор
- Ц.Цогт** Хууль зүйн ухааны доктор (*LL.D.*), Улсын дээд шүүхийн шүүгч
- М.Уянга** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), МУИС-ийн ХЗС-ийн
Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга, дэд профессор
- Б.Улаанбаатар** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), дэд профессор,
МУИС-ийн ХЗС-ийн Хувийн эрх зүйн тэнхимийн эрхлэгч
- Ц.Давхарбаяр** Хууль зүйн ухааны доктор (*Ph.D.*), дэд профессор,
Шүүхийн сахилгын хорооны гишүүн
- Хариуцлагатай нарийн
бичгийн дарга:** **А.Намуунаа** Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн
Эрдэм шинжилгээний ажилтан

EDITORIAL BOARD

- Editor-in-Chief:** **Kh.Erdem-Undrakh** *Dr.jur., Director, The National Legal Institute of Mongolia, Honorary Assoc. Prof., NUM*
- Executive Editor-in-Chief:** **S.Sukhbaatar** *LL.D., Academic Secretary, The National Legal Institute of Mongolia*
- Editorial Board:**
- S.Narangerel** *Sc.D., Member of the Academy of Sciences, Emeritus Professor, National University of Mongolia*
- Ts.Sarantuya** *Prof. Sc.D., School of Law, National University of Mongolia*
- D.Zumberellkham** *Prof. Ph.D., Chairman of The Judicial General Council of Mongolia*
- Sarpekov R.K.** *Director of the Institute of Legislation and Legal Information of The Republic of Kazakhstan, Honored Worker of The Republic of Kazakhstan*
- Anna Tumurova** *Prof. Ph.D., the Department of Theory and History of Law, Buryat State University, Russian Federation*
- Park Jeon Wong** *Prof. Ph.D., Dean, College of Law & Graduate School of Legal Affairs, Kookmin University, South Korea*
- Tom Ginsburg** *Prof. Ph.D., The University of Chicago, USA*
- J.Erkheskhulan** *Assoc. Prof. Ph.D., Director of the Legal Clinic, School of Law, National University of Mongolia*
- D.Sunjid** *Assoc. Prof. Dr.jur., National Academy of Governance, Member of the NHRC, Mongolia*
- Masaki Nakamura** *Assoc. Prof. Ph.D., Faculty of Business Administration, Nagoya University of Economics, Japan*
- Ts.Tsogt** *LL.D., Justice of the Supreme Court Mongolia, Honorary Assoc. Prof., School of Law, NUM*
- M.Uyanga** *Assoc. Prof. Ph.D., Academic Secretary, School of Law, National University of Mongolia*
- B.Ulaanbaatar** *Assoc. Prof. Ph.D., Head of the Private Law Department, School of Law, National University of Mongolia*
- Ts.Davkharbayar** *Assoc. Prof. Ph.D., Member of the Judicial Disciplinary Committee*
- Associate Editor:** **A.Namuunaa** *Researcher, The National Legal Institute of Mongolia*

State Registration Number:279
ISSN: 2226-9185
The National Legal Institute publishes
Mongolian Journal of Law five times
per year.

Address: 4th Khoroo, Chingeltei District,
Lawyer's Street-1, Ulaanbaatar-15160, Mongolia
Phone:+(976)-11-315735
Fax: 315735
Website: www.nli.gov.mn
E-mail: lawjournal@legalinstitute.mn

АГУУЛГА

ЭРХ ЗҮЙН СЭТГЭЛГЭЭ: ҮЗЭЛ БОДОЛ, ЭРГЭЦҮҮЛЭЛ

Уур амьсгалын өөрчлөлт ба түүний эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох нь	11
<i>МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн ахлах багш, Хууль зүйн ухааны доктор Б.Гүнбилэг</i>	
<i>МУИС-ийн Хүрээлэн буй орчны тэнхимийн докторант А.Гантуяа</i>	
<i>МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн багш Д.Ганхүрэл</i>	
Үндсэн хуулийн эрх зүйн зөрчлийг тодорхойлох боломж, хэрэглээ	27
<i>ДХИС-ийн Эрх зүй, нийгмийн ухааны сургуулийн Нийтийн эрх зүйн тэнхимийн ахлах багш, хошууч, Хууль зүйн магистр Т.Азжаргал</i>	
Арилжаа (худалдаа)-ны эрх зүйн талаарх харьцуулсан судалгаа: Зарим улс орон дахь чиг хандлага ба өөрийн орны нөхцөл байдлыг эргэцүүлэх нь	44
<i>МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн Хувийн эрх зүйн тэнхимийн багш, Хууль зүйн магистр Р.Пүрэвбаатар</i>	
Хөгжих эрх биелэхэд Монгол Улсын Хүний эрхийн үндэсний комиссын оруулах хувь нэмэр	65
<i>Хүний эрхийн хараат бус зөвлөх, хууль зүйн магистр Б.Болорсайхан</i>	
Засгийн газрын шийдвэр гаргах ажиллагаа: Марубени компанийн нэхэмжлэлтэй Монгол Улсын засгийн газарт холбогдох маргааныг шийдвэрлэсэн Англи улсын шүүхийн шийдвэрээс суралцах зүйл	78
<i>Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын ахлах мэргэжилтэн, Хууль зүйн магистр А.Амармөрөн</i>	
Диспозитив эрхийг хангах асуудал	88
<i>Монголын Криминологичдын холбооны ахлах судлаач, Хууль зүйн магистр С.Номынбаясгалан</i>	
Виртуал хөрөнгийн өнөөгийн нөхцөл байдал, тулгамдаж буй асуудлууд	101
<i>Отгонтэнгэр их сургуулийн Хууль зүйн сургуулийн дадлагажигч багш Н.Булгантамир</i>	
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц эсхүл Монгол Улсын шүүх НҮБ-ын хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалыг хэрэглэх эрх зүйн үндэс бий юу?	114
<i>Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын Хууль зүйн бодлогын асуудал хариуцсан референт, МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн магистрант А.Мандуул</i>	
Иргэдийн хоол хүнсний тэжээллэг байдлыг хангах асуудалд төрийн үүрэг оролцоо чухал болох нь	125
<i>“Тэргүүн чансаа” ХХК-ийн эрх зүйч, МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн магистрант Б.Лхагвасүрэн</i>	

ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР НӨЛӨӨ

- “Захиргааны хэргийн шүүхийн харьяаллын бус” үндэслэлээр нэхэмжлэл хүлээн авахаас татгалзахад тулгамдаж буй зарим асуудал** 136
Говьсүмбэр аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Хууль зүйн магистр З.Ганзориг
- Үг хэлэх эрх ба худал мэдээлэл тараах гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэж буй практик** 147
МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн докторант Д.Оросоо
- Монгол Улсын Үндсэн хууль, түүнд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтүүдэд засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, огцруулах харилцааг зохицуулсан нь** 162
МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн магистрант Б.Энхзаяа
- Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хяналтын журмаар гомдол гаргах үндэслэл, гомдлыг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа** 187
“МИК ОССК” ХХК-ийн ТЗК-ийн хуульч Б.Уянга

ЭРХ ЗҮЙН СУДАЛГАА, ТОЙМ , ҮР ДҮН

- Гэмт хэргийн нөхцөл байдал тогтоох шинжилгээний онцлог, арга зүйн асуудал** 198
ДХИС-ийн докторант, Хөвсгөл аймгийн Шүүхийн шинжилгээний албаны криминалистикийн ахлах шинжээч, цагдаагийн хошууч Т.Бүрэнхаан
- Япон улс дахь зам тээврийн ослын улмаас хүний амь насанд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийн зохицуулалт** 211
СЭЗИС-ийн Эрх зүйн тэнхимийн багш, Хууль зүйн магистр Э.Баярмаа
- Монгол Улс дахь шүүхийн иргэдийн төлөөлөгчийн эрх зүйн байдалд дүгнэлт хийх нь** 219
Баянзүрх дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгч, МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн магистрант Г.Бямбажаргал
- Шүүхээс шинжээч томилох, шинжилгээ хийлгэхэд тулгамдаж буй асуудал, шүүхийн практик** 234
МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн магистрант А.Баяржаргал
- Цахим орчинд бусдын нэр төр, алдар хүндийг гутаан доромжлох үг хэллэг ба эрх зүйн орчин** 245
ШШҮХ-ийн криминалистикийн шинжээч, МУИС-н МХХШТ-ийн магистрант Г.Хулан
- “Худал мэдээлэл тараах” гэмт хэргийн эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зарим асуудал** 260
МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн магистрант Ц. Пүрэвдорж

ШИНЭ ЭРДЭМТНИЙ ИНДЭР

- Хууль зүйн ухааны доктор Б.Бат-Орших* 275

МЭДЭЭ, МЭДЭЭЛЭЛ

- Мэдээ 277
- Шинэ бүтээлийн танилцуулга 289

CONTENT

LEGAL THINKING: VIEWS AND REFLECTIONS

Improving the legal framework of climate change regulations	11
<i>B.Gunbileg, Ph.D., Senior lecturer of School of Law, NUM</i>	
<i>A.Gantuya, Ph.D. candidate at the Department of Environmental Study, NUM</i>	
<i>D.Gankhurel, LL.M., Lecturer of School of Law, NUM</i>	
Determination possibilities of constitutional violation and usage	27
<i>T.Azjargal, LL.M., Senior lecturer of Public Law department of Law and Social Science School, The University of Internal Affairs</i>	
Comparative analysis on commercial law: Exploring perspectives of some countries and circumstances of Mongolia	44
<i>R.Purevbaatar, LL.M., Lecturer of Private Law Department, School of Law, NUM</i>	
The contribution of The national human rights commission of Mongolia to the realization of right to the development	65
<i>B.Bolorsaikhan, LL.M., Independent Human Rights Advisor</i>	
Decision-making in government: Lessons to learn from Marubeni Hong kong and South China Ltd v Mongolian government	78
<i>A.Amarmurun, LL.M.</i>	
Ensuring the dispositive rights	88
<i>S.Nomynbayasgalan LL.M., Senior Researcher, Mongolian Criminological Society</i>	
The current status of virtual assets and its challenges	101
<i>N.Bulgantamir, Intern teacher at Law School of Otgontenger University</i>	
Does The constitutional court or judiciary of Mongolia have the legal basis to apply universal declaration of human rights?	114
<i>A.Manduul, LL.M. candidate of School of Law, NUM and Legal Policy Officer, Office of the President of Mongolia</i>	
The importance of the state's role in providing it's citizens by nutritious food	125
<i>B.Lkagvasuren, LL.M. candidate of School of Law, NUM and Junior lawyer at Terguun chansaa Co., Ltd</i>	

IMPLEMENTATION AND EFFICIENCY OF LAW

Some issues on refusing to receive claims on the ground of “out of jurisdiction for administrative court”	136
<i>D.Ganzorig, LL.M., Chief judge at the First-Instance Administrative court Govisumber province</i>	
Freedom of speech and jurisprudence of criminal cases of disinformation	147
<i>D.Orosoo, Ph.D. candidate of School of Law, NUM</i>	
Regulations of Mongolian governmental establishment and termination through the constitution of Mongolia and its amendments and changes	162
<i>B.Enkhzaya, LL.M. candidate of School of Law, NUM and Lawyer at “Zenith lex” LLP</i>	

Legal grounds for appeal to supervisory instance in the civil procedure, and reviewing process of the appeal	187
<i>B.Uyanga, Lawyer of SPC at “MIK HFC” LLC</i>	

LEGAL RESEARCH OVERVIEW

The methodological issues of situational forensic examination	198
<i>T.Burenkhaan, Ph.D. candidate of University of Internal Affairs</i>	

Wrongful death compensation in traffic accidents in Japan	211
<i>E.Bayarmaa, LL.M., Lecturer of the Department of Law, University of Finance and Economics</i>	

Review of the legal status of citizen representatives of court trial in Mongolia	219
<i>G.Byambajargal, LL.M. candidate of School of Law, NUM and Judge of the Bayanzurkh district civil court of first instance of Mongolia</i>	

Judicial practice, challenging issues in relation to the appointing an analyst and conducting an examination by the court	234
<i>A.Bayarjargal, LL.M. candidate of School of Law, NUM</i>	

The legal regulation and defamation phrase of individual’s reputation, dignity in the cyber environment	245
<i>G.Khulan, LL.M. candidate of Mongolian Linguistics’ department, NUM and Forensic expert of NIFS</i>	

Some aspects to improve legal regulation of the crime of defamation	260
<i>Ts.Purevdorj, LL.M. candidate of School of Law, NUM</i>	

NEW SCHOLARS IN THE FIELD

<i>B.Bat-Orshikh, Ph.D., School of Law, NUM</i>	275
---	------------

NOTES

News	277
Recent publications	289

ЕРӨНХИЙ ЭРХЛЭГЧИЙН ЗУРВАС

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс “Хууль дээдлэх ёс” сэтгүүлийг 18 дахь жилдээ тасралтгүй эрхлэн гаргасаар өдгөө нийт 83 дугаарыг нийтийн хүртээл болгожээ. Сэтгүүл нь улирал тутмын хэвлэл бөгөөд жилдээ монгол хэлээр дөрөв, англи хэлээр нэг, нийт 5 дугаар гардаг ба ийнхүү эрхэм уншигч Танд 84 дэх дугаараа өргөн барьж байна.

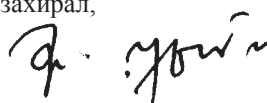
Бид 2021 онд олон улсад нэр хүнд бүхий Скопус (Scopus)-ийн судалгааны бүтээлийн санд сэтгүүлээ бүртгүүлэх эрхэм зорилтдоо хүрэх томоохон алхмыг хийн Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улсын салбартаа тэргүүлэгч технологийн компани болох PLAGSCAN GmbH-ийн Монгол Улс дахь албан ёсны төлөөлөгч “Юнисолюшн Партнерс” ХХК-тай хамтран ажиллаж, оюуны бүтээл хуулбарлалтаас сэргийлэх цогц програм хангамж болох Original-ийг ашиглаж байгаа бөгөөд тус систем нь салбартаа тэргүүлэгч програм хангамжуудын нэг болох Америкийн Нэгдсэн Улсын TurnItIn системтэй 2021 оны 11-р сард нэгджээ. Ийнхүү бид сэтгүүлд ирүүлсэн бүтээл бүрийг давхцал шалгах (PLAGIARISM) программаар шалгаж, хэлбэр болон агуулгын шаардлагыг өндөрсгөж, чанартай сэтгүүл, чадвартай зохиогч, шилдэг бүтээлийг бий болгохыг зорин ажиллаж байна.

Хууль зүйн онол, практикийн мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний сэтгүүлийг хөгжүүлэх, олон улсын стандартад нийцүүлэх бидний үйлсэд зохиогч Та бүхний оюуны бүтээл хамгийн чухал байр суурь эзэлдэг тул манай сэтгүүлд бүтээлээ ирүүлдэг нийт зохиогч нартаа, “Хууль дээдлэх ёс” сэтгүүлийн зөвлөлийн гишүүнээр ажиллаж, үнэт цаг зав, оюунаа зориулсаар байгаа болон зориулсан үе үеийн эрдэмтэн, багш, судлаачдадаа гүнээ талархаж буйг хүлээн авна уу.

Төгсгөлд нь, “Хууль дээдлэх ёс” сэтгүүлийн эрхэм уншигч, захиалагчид төдийгүй Монгол Улсын хууль зүйн шинжлэх ухааны хөгжилд хувь нэмрээ оруулж, эрх зүйт төрийг төлөвшүүлэн хөгжүүлэх их үйлсэд оюун бодол, сэтгэл зүрхээ зориулж ирсэн эрдэмтэн, судлаачид болон сэтгүүлийн зөвлөлийн үе үеийн гишүүд Та бүхэнд ирж буй 2022 оны мэндийг дэвшүүлж, эрдмийн их үйлсэд тань өндрөөс өндөр амжилтыг хүсэн ерөөе!

Та бүхнийг хүндэтгэсэн,

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал,
хууль зүйн ухааны доктор

 Х.ЭРДЭМ-УНДРАХ